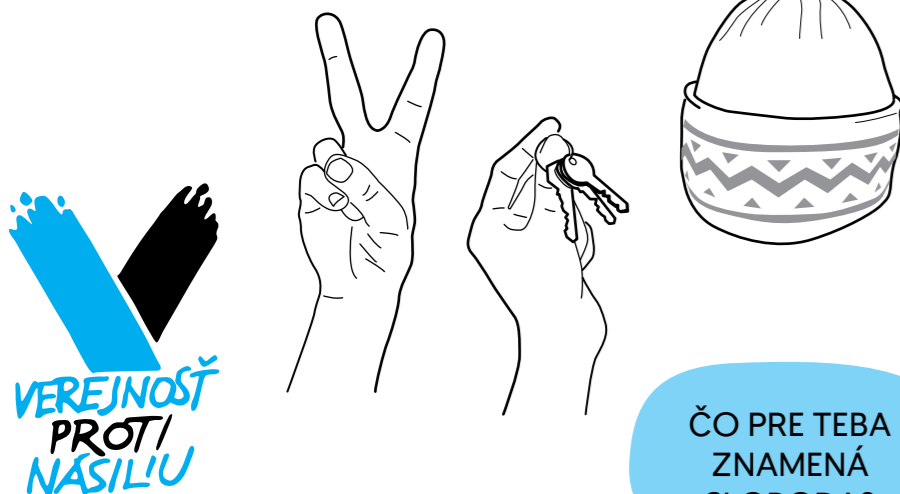

Vieš čo znamenajú tieto symboly Nežnej revolúcie?

ČO PRE TEBA ZNAMENÁ SLOBODA?

KHB
Kunsthalle Bratislava

MOC BEZMOCNÝCH
22. 11. 2019 – 23. 2. 2020
Kurátorka: Lenka Kukurová

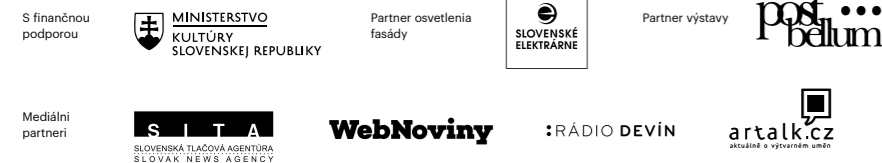
Sprievodca je určený mladým návštevníkom. Informácie o programoch na výstave: vzdelavanie@kunsthallebratislava.sk. Svedectvá účastníkov Nežnej revolúcie nájdete na stránke www.tvareslobody.sk

Text: Daniela Črná
Ilustrácie: Lucia Kotvanová
Grafický dizajn: Eva Šimovičová
Na obálke: Rudolf Sikora: *Výkričník* (1974 – 2018)
© Kunsthalle Bratislava, 2019

Kunsthalle Bratislava
Nám. SNP 12
811 06 Bratislava

OTVORENÉ:
Pon: 12:00 – 19:00 hod.
Uto: zatvorené
Str: 13:00 – 20:00 hod.
Štv – Ned: 12:00 – 19:00 hod.

Vstup voľný!

Socialistický realizmus – oficiálny umelecký smer obdobia komunizmu prichádzajúci z Ruska (ZSSR – Zväzu sovietskych socialistických republík), ktorý slúžil na podporu a propagáciu totalitného politického režimu. Medzi jeho témy patrilo oslavné zobrazovanie politikov, robotníkov a roľníkov, ktorí chválili pokrok a rozvoj spoločnosti. Bol však neraz zavádzajúci a nepravdivý, nariadený štátom a pod jeho kontrolou.

Neoficiálna scéna – umelci, ktorí sa nepodriadili tzv. socialistickému realizmu a chceli ostať v tvorbe slobodní, tvorili tzv. neoficiálnu scénu. Nemohli vystavovať v oficiálnych galériách, ktoré nekupovali ich diela do zbierok, ani cestovať a vystavovať v zahraničí. Ich aktivity sa konali tajne a na neverejných miestach (tzv. bytová kultúra). Aktéri boli sledovaní štátnou bezpečnosťou a vypočúvaní.

Angažované umenie – umenie, ktoré reflektuje spoločensko-politickú situáciu. Počas komunizmu slúžilo ako podpora a oslava režimu, po roku 1989 je spojené s kritickým pohľadom na spoločnosť (politické, spoločensko-kritické umenie).

Čo sa zmenilo v živote umelcov neoficiálnej scény po roku 1989?

Čo podľa teba umelci neoficiálnej scény pred rokom 1989 mohli a čo nemohli?

- vystavovať v oficiálnych galériách
- učiť na základných alebo stredných umeleckých školách
- ilustrovať knižky
- učiť na vysokých školách
- umývať si ráno zuby
- kúpiť si auto
- čítať zakázanú literatúru
- vystupovať v televízii
- rozprávať sa s kamarátmi a kolegami o umení a politike
- cestovať a vystavovať v zahraničí

POLOŽIL SI SI NIEKEDY OTÁZKU, NA ČO NÁM JE UMENIE?

Umenie nás môže nielen potešiť, ale dokáže v nás aj vyvolávať otázky a odzrkadľovať to, čo sa deje v nás, okolo nás aj v našej spoločnosti. Dokáže nám prezradiť niečo o svete, a občas aj o nás samých.

A ako vyzeralo umenie pred rokom 1989?

Malo mnohé podoby, s otvorenosťou pre experiment a nové možnosti; od geometrie, cez abstrakciu, inšpiráciu vedou a ekológiou, po umenie akcie, dôraz na myšlienku či vytváranie vlastných vymyslených (fiktívnych) svetov, v ktorých mohli umelci slobodne žiť a tvoriť.

O B J E K T Y:

1.Ženy	137936
2.Muži	128.727
3.Psi	49,991
4.Domy /s provizóriami/	18,009
5.Balkóny	165,236
6.Poľnohospodárske usadlosti	22
7.Prevádžkové budovy	525
8.Byty	64,725
9.Vodovody v bytoch	40,070
10. " mimo bytov	944
11.Sporáky elektrické	3,505
12. " plynové	37,804
13.Práčky	35,060
14.Chladničky	17,534
15.Celá Bratislava	1
16.Hrad	1
17.Dunaj /v Bratislave/	1
18.Pouličné lampy	142,050
19.Televízne antény	128,726
20.Cintoríny	6
21.Tulipány	1,000,801
22.Divadlá /aj ochotnícke/	9
23.Kiná, komíny, elektricky, viechy, autá, trolebusey, písacie stroje, rádiá, obchody, knižnice, kaviarne, nemocnice, atď.	

V roku 1965 umelci Alex Mlynárčik so Stanom Filkom a Zitou Kostrovou vytvorili netradičné dielo – HAPPSOC I. Textovým oznamom si privlastnili všetko dianie v Bratislave počas siedmich dní, 2. až 8. mája 1965, (podobne ako počas siedmich dní biblického vzniku sveta). Pozvali nás, aby sme sa na chvíľu zastavili a uvedomili si prítomnú chvíľu a všetko, čo ju vytvára.

Na HAPPSOC I. reaguje jedno z diel na výstave (Kassaboy: Múzeum, HAPPSOC, 2013). Vzniklo o 48 rokov neskôr v Košiciach a preto je jeho obsah odlišný a zároveň aj kritický.

Čo by sa nachádzalo v tvojom diele, aké skutočnosti tvojho sveta by v ňom nemali chýbať?

Sprievodca výstavou

Nebol to deň ako každý iný. Tí, ktorí majú viac ako 30 rokov, ho zažili na vlastnej koži. Mnohí si presne pamätajú, čo vtedy robili a kde ich udalosti týchto dní zastihli. Tí, ktorí majú menej ako 30 rokov si ho sice pamätať nemôžu, no majú okolo seba mnohých pamätníkov, ktorých sa môžu opýtať, čo sa vtedy udialo. Pretože tento dátum ovplyvnil život každého z nás.

17. NOVEMBER 1989

„Davy na námestiach tvorili jednotlivci. A tí vyjadrovali túžbu po slobode, ktorá bola počas totalitného komunistického režimu potláčaná. Ľudia boli za prejav vlastného názoru a presvedčenia postihovaní, nemohli slobodne cestovať, a ak sa vymykali z davu, mohli ich vyhodit' zo zamestnania.“
Daniela Č., žiačka ZŠ

POSLEDNÉ ZVONENIE

Utvorte koridor!

Sľúbili sme si lásku.

Komunizmus – totalitná ideológia, nedemokratické štátne zriadenie založené na vláde jednej strany a jej kontrole politického, spoločenského, kultúrneho aj súkromného života. Na Slovensku vládol v rokoch 1948 až 1989. Prejavoval sa obmedzovaním osobnej slobody, uzavretím hraníc, postihovaním vyjadrovania názorov, ktoré neboli v súlade s režimom, zákazom súkromného vlastníctva, zákazom zhromažďovania a i.

17. november je medzinárodným dňom študentstva, na pripomenutie 17. novembra 1939, keď bolo v Prahe na protifašistickej demonstrácii popravených 9 študentov. Od roku 1989 aj dňom boja za slobodu a demokraciu.

Čo ti napadne pri tomto dátume?

„Keď prišiel November '89, mala som 15 rokov. Ešte pár týždňov pred tým som si myslela, že nikdy nepôjdem do Rakúska, ... nikdy si nekúpim zahraničný časopis a nikdy si neprečítam knihu, ktorá je zakázaná, hoci po tom túžim. Lenže 17. november to zmenil.“
Lucia Č., študentka SŠ

„Štrngajúce kľúče, neopakovateľná atmosféra a solidarita. Na námestí SNP som bola s dedkom, chcel, aby som videla, čo sa deje. Vysvetľoval mi, čo a prečo sa deje...“
Iveta M., žiačka ZŠ

PRAVDA VÍTAZÍ

NEHCEME NÁSILIE

Námestie Slovenského národného povstania

„Keďže viem maľovať, tak som bola súčasťou skupiny štúďakov, s ktorou som maľovala plagáty ... Pamätám si najmä nezabudnuteľnú atmosféru tých dní. Mnohé nedopadlo tak, ako by sme si priali, ale rozhodne to stálo za to.“
Blanka H., študentka VŠ

Príbeh pádu totalitného komunistického režimu bol vyvrcholením túžby po zmene. Začal sa v piatok 17. novembra, keď proti protestujúcim študentom v uliciach Prahy, ktorí vyzývali na dodržiavanie ľudských práv, rázne zasiahla Štátna bezpečnosť. To vyvolalo reakciu a k študentom v Prahe, Bratislave a ďalších mestách Československa sa začali pridávať umelci – výtvarníci a herci, a postupne ľudia zo všetkých vrstiev spoločnosti. Bol to čas veľkej eufórie, nádeje a nových očakávaní. Svoju úlohu v tomto dianí zohrali aj umelci. Čo podľa teba ľudia očakávali?

Prvé väčšie zhromaždenie, na ktorom bolo okolo 400 ľudí, sa konalo v galérii – v Umeleckej besede slovenskej, 19. novembra 1989 o 17:00. V dobe, keď neexistoval internet ani mobilné telefóny, sa informácie šírili pomalšie. Výtvarník Rudolf Sikora navrhol, aby si ľudia medzi sebou telefonovali tak, aby každý zavolať čo najväčšiemu počtu ľudí. Samozrejme, niektorí tak dostali informáciu aj niekoľkokrát.

NA ZAČIATKU NEŽNEJ REVOLÚCIE STÁLI UMELCI

Telefón je odpočúvaný, použi inotaj!

Príď do galérie pri Dunaji o piatej, určite tam dnes nesmieš chýbať. V hre je život mojej andulky!

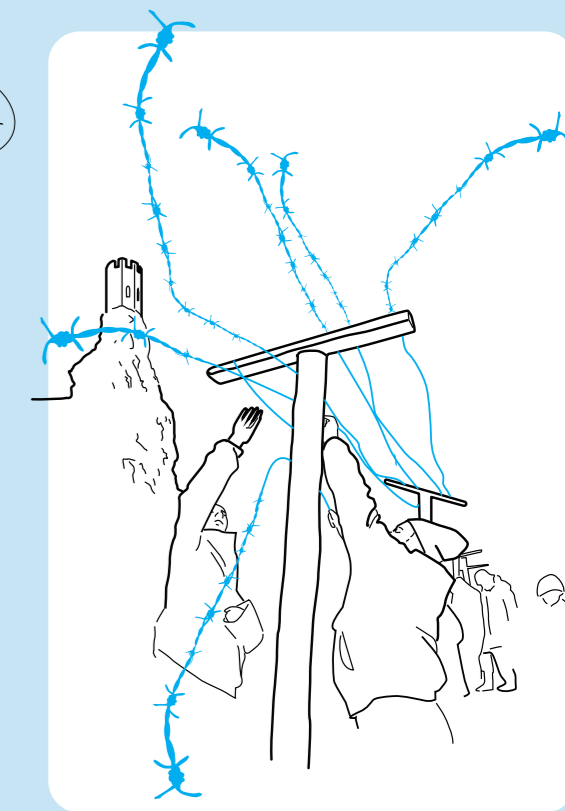
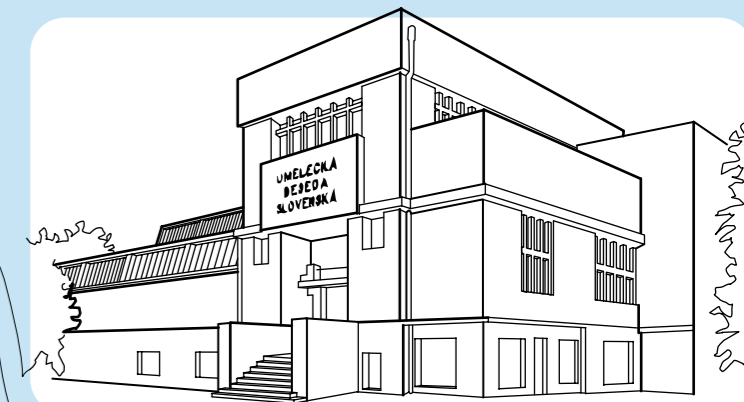
Na stretnutí v byte Miroslava Cipára v nedeľu dopoludnia, 19. novembra 1989.

Zmena je nadosah, teraz to nesmieme vzdať! Zajtra pokračujeme na Malej scéne a sadneme si k diskusií sa okruhly stôl. Naše nové hnutie sa bude volať Verejnosť proti násiliu! V pondelok zavoláme ľudí na Hviezdoslavovo námestie a v stredu sa stretávame na Námestí SNP!

Na Námestí SNP prišlo prišlo 100 000 ľudí... a stretávali sa v mrazivých dňoch až do 29. decembra. Tak padol komunistický režim a po 40 rokoch sa konali demokratické voľby a otvorili sa hranice. To boli začiatky demokracie. Akú podobu má náš svet dnes, a akú bude mať v budúcnosti, to závisí aj od každého z nás.

10. decembra 1989 prišli tisíce ľudí na Pochod priateľstva do Hainburgu, ktorý dovtedy delil od Slovenska ostnatý drôt. Ak chcel niekto prejsť cez hranicu, hrozilo mu väzenie, ale mohli ho aj zastrelit'. Drôt sa pre ľudí stal symbolom slobody. Kúsky z ostnatého drôtu si ľudia odkladali, aby nezabudli, aká je sloboda vzácna a aj to, že nie je samozrejma.